

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับเป็นปรากฏการณ์ที่น่าชื่นชมเป็นอย่างยิ่ง ที่ปัจจุบันนี้การศึกษาเรื่องผลผลิตทางวัฒนธรรมของกลุ่มชน หรือคติชนวิทยาในประเทศไทย โดยเฉพาะสาขาวรรณกรรมท้องถิ่น กำลังได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายและทวีจำนวนมากขึ้นทุกขณะ จากความสนใจและถวิลหาอย่างกว้างขวางดังกล่าว ยังผลให้มีการพัฒนาระเบียบวิธีสำรวจและรวบรวมข้อมูลอย่างรัดกุม อีกทั้งสามารถพัฒนาวิธีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้นได้หลากหลายมากขึ้น จากการศึกษาวรรณคดีในสมัยก่อนซึ่งเป็นการศึกษา "แนวประเพณี" อาศัยการวินิจฉัยคุณค่างานวรรณคดีโดยคำนึงถึงศิลปะการแต่งเป็นส่วนใหญ่ อาจเริ่มจากทัศนะซึ่งมักเป็นค่านิยมการแต่ง หรือไม่ก็นำความรู้เรื่องศิลปวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างหลวม ๆ เป็นทำนองอธิบายสภาพแวดล้อมในฐานะฉากของเรื่องที่น่ามาประเมินส่วนงานวรรณกรรมที่น่ามาศึกษาก็มักจะเป็นวรรณคดีแบบฉบับซึ่งผลิตโดยชนภาคกลางหรือชนชั้นสูง วรรณกรรมท้องถิ่นของชาวบ้านชนรศาศาสนาสามัญที่แม้จะมีคุณค่าสูงส่ง กลับถูกละเลยจนบางส่วนได้สูญหายไปตามกาล การศึกษาวรรณคดีไทยจึงถูกตีกรอบให้อยู่ในแวดวงอันจำกัด นอกจากนี้การปราศจากซึ่งทัศนะหรือทฤษฎีตามหลักวิชามาเป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณค่าของวรรณคดี มีส่วนทำให้การวิจารณ์มีลักษณะอัตวิสัยใ้ไขว่คว้า ทั้งผลของการวิจารณ์ก็จะกระจัดกระจายได้ง่าย (สุธา ศาสตร์ การประชุมทางวิชาการ ๒๕๒๓ : ๘)

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น แวดวงวิชาการวรรณคดีไทยจึงต้องประสบปัญหาจากการที่ผู้เสพยาหรือผู้เรียนไม่สนใจวรรณคดีควมมองไม่เห็นประโยชน์และไม่ประจักษ์ในคุณค่าว่าจะช่วยให้เกิดแนวความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างไร จนมีการเรียกร้องให้ "เผาวรรณคดี" ดังเป็นที่ทราบกันดีจากเหตุการณ์ที่ผ่านมาเมื่อปี ๒๕๑๐ - ๒๕๒๐ อย่างไรก็ดีตามปรากฏว่าเมื่อนักวิชาการจำนวนมากได้เบี่ยงเบนความสนใจจากวรรณคดีแบบฉบับไปสู่วรรณกรรมท้องถิ่นของกลุ่มชนต่าง ๆ แล้ว ทฤษฎีทางค่านิยมคติชนวิทยาที่ถูกนำมาประเมินค่างานวรรณกรรมท้องถิ่นเหล่านั้น ได้ถูกนำมาใช้กันอย่างซ้ำซาก จำเจ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้

นักวิชาการทั้งหลายเกิดความรู้สึกที่ว่า "ไม่สนุกที่จะเล่นอีกต่อไป" ก็ได้ "ดังนั้น นักคติชนน่าจะ
 ต้องใช้ความรู้จากวิชาการแขนงอื่นมาประกอบในการตีความหรือขยายเทคนิควิธีการค้นคว้า
 วิจัย อุปกรณ์การบันทึกเสียงและภาพเข้ามามีส่วนช่วยเป็นอย่างมาก ในการบันทึกข้อมูล
 ในสนามตลอดมาถึงการจับเก็บ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสารมีส่วนช่วยในค่านบริการ
 ข้อมูล ครั้นมาถึงตอนวิเคราะห์ข้อมูล เราก็ยังต้องอาศัยมวลความรู้จากนักประวัติศาสตร์
 โบราณคดี นักจิตวิทยา นักวรรณคดี เป็นต้น" (กิ่งแก้ว อัครดากร ปาฐกถา ๒๕๒๗ : ๑๘.๒)

ลิตธา พิณีภูวถล (๒๕๒๖ : ๑๒) ได้เสนอแนะแนวทางการศึกษาวรรณคดี ว่า
 หากไม่เปลี่ยนแปลงวิธีการศึกษาหรือแนวทางวิจารณ์วรรณคดี เขาวชนก็จะนับวันยิ่งห่างไกล
 จากวรรณคดี อันเป็นแหล่งขุมปัญญาอย่างน่าเสียดาย ผู้สอนวรรณคดีน่าจะ ได้ใช้หลักทฤษฎีแห่ง
 วิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ เพื่อเป็นเครื่องมือ "เจาะเกราะ" เข้าสู่ความสำคัญอันยิ่งใหญ่
 ที่แฝงอยู่ในวรรณคดีอัน เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับศาสตร์แขนงอื่น ๆ เป็นอันมาก เช่น
 ปรัชญา ภาษาศาสตร์ จิตวิทยา อาชญวิทยา รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา ฯลฯ ผู้สอนวรรณคดี
 จะสอนแต่เพียงเรื่องราว เหตุการณ์ ตัวละคร ถ้อยคำสำนวนอันไพเราะคมคาย ฯลฯ
 เหมือนเกมที่ปฏิบัติมานานแล้วนั้นย่อมไม่เพียงพอ

สุธา ศาสตร์ (การประชุมทางวิชาการ ๒๕๒๗ : ๑ - ๓) ให้ความเห็นว่า
 การนำทฤษฎีทางวรรณคดีเปรียบเทียบมาใช้ในการศึกษาวรรณกรรมไทย จะช่วยให้เกิดความ
 แตกต่างจากการศึกษาตามแบบแผนที่มีมา มีแนวทางในการวิเคราะห์ วิจารณ์กว้างขวางมากขึ้น
 ศิลปวิทยาต่าง ๆ ที่นำเข้ามาใช้ในการตีความและในการหาความหมาย โดยเฉพาะ เมื่อศึกษา
 วรรณคดีรุ่นเก่า ๆ หรือวรรณคดีท้องถิ่น จะช่วยให้เกิดทัศนะที่ต่างออกไปสำหรับไขมอง
 วรรณคดี ซึ่งทัศนะหรือทฤษฎีเหล่านี้ อาจเพิ่มความน่าสนใจแก่การศึกษาและวิจารณ์วรรณคดีไทย
 ได้ เป็นอันมาก

ด้วยความคิด เห็นที่สอดคล้องกับหลักการดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับความเป็นชาวบ้าน
 ผู้รักและสนใจวัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงเลือกทำการศึกษาเปรียบเทียบโลกทัศน์ของชน ๒ กลุ่ม
 คือ ชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอและชาวไทยพื้นราบในจังหวัดตาก โดยศึกษาจาก

นิทานพื้นบ้านประเภทร้อยแก้ว ดังกล่าวของทอมป์สันที่ว่า วรรณกรรมแบบมุขปาฐะ
ซึ่งเหมาะจะใช้ในการศึกษาวรรณคดีในเชิงเปรียบเทียบได้อย่างดีที่สุด คือ วรรณกรรม
ร้อยแก้ว อันประกอบด้วยนิทาน คำานาน และเทวตำนาน (สตีล - ทอมป์สัน ๑๙๖๑
อ้างถึงใน สุธา ศาสตร์ ๒๕๒๕ : ๑๒๓) นอกจากนี้ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ นักวิชา
การวรรณคดีผู้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดียังได้กล่าวถึงว่า วรรณคดีเริ่มแรกเป็นวรรณคดีที่
เป็นมรดกตกทอดกันมาทางมุขปาฐะภายในชนเผ่าเป็นเวลาที่ไม่มีการคำนวณใด ๆ
ด้วยเหตุนี้ในการศึกษาวรรณคดีจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญแก่วรรณคดีปากเปล่า ซึ่งเป็น
ต้นตอและรากฐานของวรรณคดีที่บันทึกไว้ เป็นลายลักษณ์เป็นอันมาก (๒๕๑๘ : ๓๗)
ในการศึกษาวรรณกรรมมุขปาฐะประเภทนิทานพื้นบ้านของชนสองกลุ่มนี้ ผู้วิจัยได้อาศัย
ทฤษฎีทางค่านววรรณคดี เปรียบเทียบพวกับทฤษฎีทางค่านคติชนวิทยา เป็นเกณฑ์ในการ
ประเมินคุณค่างานวรรณกรรม

คติชนวิทยาเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถศึกษาทำความเข้าใจโลกทัศน์ของกลุ่มชน
หรือมนุษย์ได้ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน ตลอดจนไปถึงวิวัฒนาการ ทั้งนี้เพราะ คติชนวิทยา
เป็นศาสตร์ที่รวมเรื่องราวอันเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ไว้ได้มากที่สุด กุหลาบ มัลลิกะมาส
ได้กล่าวว่า คติชาวบ้านเป็นเครื่องแสดงระดับวัฒนธรรม คีลธรรม ความเชื่อถือ
ความต้องการ แนวความคิด อุดมคติ และสิ่งอื่น ๆ อีกหลายประการ สรุปความว่า
คติชาวบ้านเป็นเครื่องบอกลักษณะสภาพของชีวิต และสังคมของคนในท้องถิ่นต่าง ๆ ตาม
กาลเวลาที่ล่วงมา เป็นที่ประมวลไว้ซึ่งความเป็นชาติอย่างแท้จริงของแต่ละชาติแต่ละภาษา
(๒๕๐๕ : คำนำ) หากในสภาพปัจจุบันเมื่อกาลผ่านไป กลับปรากฏว่าประชาชนในท้องถิ่น
ต่าง ๆ ของประเทศไทย ได้พากันละทิ้งวัฒนธรรมดั้งเดิมซึ่งเคยประพฤติปฏิบัติกันมาเสีย
เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะความเข้าใจผิดคิดว่าสิ่งที่ตนปฏิบัติอยู่นั้นเป็นของที่ล้าสมัย แสดงถึง
ความไม่เจริญ จึงพยายามลอกเลียนแบบของวัฒนธรรมใหม่ ๆ ที่หลงไหลเข้าไปสู่ท้องถิ่นของ
ตนและละทิ้งของเก่าจนเกือบหมดสิ้น ทั้งนี้เพราะความไม่รู้ถึงคุณค่าของวัฒนธรรมอันดีงาม
ของตน (ศรีสุภา เอื้อนครินทร์ ๒๕๒๔ : ๔) ปรากฏการณ์เช่นนี้กำลังแพร่กระจายไปทั่ว
ทุกแห่ง

ดังนั้นนอกจากการศึกษาผลผลิตทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนหรือคตินิยมบ้าน จะเป็นการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจในอดีตและปัจจุบันของมนุษย์แล้ว ยังเป็นอีกวิธีทางหนึ่งที่จะช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นให้คงอยู่ไว้ เชิดชูความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยได้อีกด้วย

เกี่ยวกับความเป็นเอกลักษณ์นั้น สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อุษยา (การประชุมทางวิชาการ ๒๕๒๗ : เอกสารไม่มีหมายเลข) ได้ให้นิยามคำว่า "เอกลักษณ์" ว่าเป็นลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจจะไม่ดีก็ได้ การจะรับเอกลักษณ์ของไทยจะต้องรู้วรรณคดีชาติอื่น ๆ หรืออาจเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นด้วย เพื่อเปรียบเทียบจะได้ทราบว่าอะไรคือเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของวรรณคดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงเกิดแนวคิดว่า การจะศึกษาชาวไทยพื้นราบกลุ่มหนึ่งเพื่อต้องการทราบโลกทัศน์ของเขาให้แจ่มชัดมากขึ้นนั้น ควรจะศึกษาเปรียบเทียบกับชนต่างกลุ่ม เช่น ชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอ เพราะจะเป็นแนวทางให้เราเข้าใจความเหมือนหรือความแตกต่างทางโลกทัศน์ของชน ๒ กลุ่มได้แจ่มชัดมากขึ้น เพราะคนที่ไม่รู้จักวัฒนธรรมอื่นใดนอกจากของตนเอง ย่อมไม่สามารถรู้จักวัฒนธรรมของตนเองได้เองแท้ (ลินตัน อ้างถึงใน จูรี ซูลละเกศ ๒๕๑๔ : ๔๕) และความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในชนกลุ่มใดก็ตาม จะช่วยให้เราสามารถคาดการณ์พฤติกรรมของกลุ่มหรือบุคคลได้ ยิ่งกว่านั้นความเข้าใจในพฤติกรรมที่แสดงออกของกลุ่มชนนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย ตลอดจนวิธีการในการให้การพัฒนาและสงเคราะห์ชาวไทยภูเขาหรือชาวไทยพื้นราบให้สัมฤทธิ์ผลมากขึ้น

ในการศึกษาเปรียบเทียบโลกทัศน์ชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอและชาวไทยพื้นราบในจังหวัดตากนั้น นอกจากเจตนาอันแรงกล้าที่จะเสนอให้ชาวจังหวัดตากได้ตระหนักถึงความร่ำรวยทางวัฒนธรรมแห่งตนแล้ว ผู้วิจัยซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดตาก อันเป็นจังหวัดชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับพม่า มีชาวไทยภูเขาอาศัยอยู่หลายเผ่า รวมทั้งเผ่ามูเซอ อาศัยอยู่ตามป่าเขาห่างไกลการคมนาคมมาเป็นระยะเวลาอันนาน จึงประสงค์จะศึกษาโลกทัศน์ของชาวไทยภูเขาเผ่านี้ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันกับโลกทัศน์ของชาวไทยพื้นราบที่พวกตนได้มีการปะทะสังสรรค์ตามวิถีชีวิตสังคมหรือสัตว์เมือง (Social animal) ที่ไม่ชอบอยู่อย่างโดดเดี่ยว ต้องสัมพันธ์สังสรรค์กันอยู่เสมอ และความเหมือนนั้นเป็น

ลักษณะที่เป็นอิทธิพลต่อกันหรือไม่ หรือเป็นเพียงความคล้ายคลึงที่เป็นลักษณะร่วมของมนุษยชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑ เพื่อรวบรวมนิทานพื้นบ้านของชาวไทยพื้นราบบ้านปากห้วยแม่ท้อ และชาวไทยภูเขาเขอบ้านห้วยปลาหลด จังหวัดตาก ที่เป็นนิทานมุขปาฐะไว้เป็นลายลักษณ์อักษร อย่างมีระบบ
- ๒ เพื่อศึกษาจำแนกประเภทของนิทานพื้นบ้านที่รวบรวมได้ตามรูปแบบ (form) ของเรื่อง
- ๓ เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบ ตลอดจนเผยแพร่โลกทัศน์ ของชาวไทยพื้นราบบ้านปากห้วยแม่ท้อ และชาวไทยภูเขาเขอบ้านห้วยปลาหลด
- ๔ เพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่นิทานพื้นบ้านอันมีค่า และเพื่อเป็นแนวทางแก่การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมท้องถิ่น ในโอกาสต่อไป

ความสำคัญหรือประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑ สามารถอนุรักษ์ และเผยแพร่นิทานพื้นบ้านของชาวไทยพื้นราบบ้านปากห้วยแม่ท้อ และชาวไทยภูเขาเขอบ้านห้วยปลาหลด จังหวัดตาก อันเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะให้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นระบบ อันเป็นวิธีหนึ่งในการสร้างวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นชุมชนที่อันประมาณค่ามิได้ให้คงอยู่สืบไป

๒ การศึกษาวิเคราะห์โลกทัศน์ของชาวไทยพื้นราบบ้านปากห้วยแม่ท้อ และชาวไทยภูเขาเขอบ้านห้วยปลาหลด จะช่วยให้เกิดความเข้าใจแนวคิดและความเชื่อ อันเป็นสิ่งกำหนดอุดมการณ์ หลักการและวิธีการดำเนินชีวิตต่าง ๆ ของชนทั้ง ๒ กลุ่มนี้ได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง ความเข้าใจนั้นจะช่วยให้เราสามารถคาดการณ์พฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มได้อีกทั้งสามารถเลือกสรรข้อมูลและความรู้ความเข้าใจต่าง ๆ เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลดีแก่การให้ความช่วยเหลือพัฒนาท้องถิ่นชนบท ประสานประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน อันนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และมีความรักความหวงแหนวัฒนธรรมไทย มากยิ่งขึ้น

๓ การศึกษาเปรียบเทียบโลกทัศน์ของชน ๒ กลุ่ม จะช่วยให้มนุษย์เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งกัน มีความเอื้อเฟื้อ ใจกว้างต่อก็คือความเชื่อของคนอื่นที่แตกต่างไปจากตน ซึ่งนอกจากเป็นการตัดอคติที่คับแคบทิ้งไปแล้ว ยัง เป็นการลดช่องว่างอันอาจนำมาซึ่งความขัดแย้ง ระหว่างชนต่างกลุ่ม อีกทั้งยัง เป็นการเพิ่มพูนความรู้และความคิดอีกด้วย

๔ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษากันครั้งนี้ สามารถไป เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการศึกษาวัฒนธรรมแขนงอื่น ของชนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยัง เป็นการขยายขอบเขต การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๕ การวิจัยนี้ เป็นประโยชน์ในการนำนิทานพื้นบ้าน ชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอ และชาวไทยพื้นราบไปสร้าง เป็นแบบ เรียนสำหรับนักเรียนในอนาคต ตลอดจนสามารถนำไป ใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาคติชนวิทยาได้

แนว เหตุผลหรือสมมติฐาน

มนุษย์ เป็นสัตว์สังคมที่ไม่ชอบการอยู่โดดเดี่ยว ต้องมีการปะทะสังสรรค์ (interaction) กันอยู่เสมอ ดังนั้นสิ่งที่ติดตามมาก็คือ การถ่ายทอดและผสมผสานทางกันประเพณี ความเชื่อ แนวคิด ตลอดจนวัฒนธรรมต่างๆ ระหว่างกลุ่มชน ชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอได้ เข้ามามีพำนักอาศัยอยู่บริเวณภาคเหนือของประเทศไทยมาเป็นระยะเวลาอันแล้ว ในนิทานพื้นบ้านก็ ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างชาวมูเซอ และชาวไทยพื้นราบ ทั้งนี้

• โลกทัศน์บางประการของชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอ น่าจะได้รับอิทธิพล จากชาวไทยพื้นราบ

๒ โลกทัศน์ของชน ๒ กลุ่มนี้ อาจ เป็นความเหมือนที่เป็นลักษณะร่วมของมวลมนุษย์ มิได้เกิดจากการรับอิทธิพลแต่อย่างใด

ขอบเขตของการวิจัย

- ประเภทของวรรณกรรม

ในการศึกษารวบรวมครั้งนี้ จำกัดวงอยู่เฉพาะนิทานพื้นบ้าน ที่เป็นเรื่องถ่ายทอด
ด้วยวิธีมุขปาฐะเท่านั้น บางเรื่องอาจมีการบันทึกเอาไว้เป็นลายลักษณ์บ้างแล้ว แต่ในการ
เก็บข้อมูลครั้งนี้ มุ่งเก็บจากปากคำของวิทยากรเจ้าของท้องถิ่นโดยตรง ส่วนข้อมูลปรับที่อื่น ๆ
ที่ไม่ใช่ในนิทานนั้นได้เก็บจากหมู่บ้านเชียงทอง กว๊าย เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีความสัมพันธ์
ใกล้ชิดกันมาแต่อดีต

๒ แหล่งเก็บข้อมูล

๒.๑ แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) คือหมู่บ้านของชาวไทยพื้นราบ
และชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอ จำนวน ๓ แห่ง คือ
หมู่บ้านปากห้วยแมทอ ต.แมทอ อ.เมือง จ.ตาก จำนวน ๒ หมู่บ้าน
หมู่บ้านห้วยปลาหลด ต.พะวอ อ.แม่สอด จ.ตาก จำนวน ๑ หมู่บ้าน
หมู่บ้านเชียงทอง ต.ระแหง อ.เมือง จ.ตาก จำนวน ๑ หมู่บ้าน

๒.๒ แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) นอกจากข้อมูลที่เป็นนิทาน
แล้ว ข้อมูลอื่น ๆ ที่ใช้ประกอบการค้นคว้าครั้งนี้ได้อาศัยจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จำนวน

๑๑ แหล่ง

- ห้องสมุดศูนย์วิจัยชาวเขา จ. เชียงใหม่
- หอสมุดคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- หอเอกสารแห่งประเทศไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- ห้องสมุดประชาชนจังหวัดตาก
- หอสมุดวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา
- ห้องสมุดกรมประชาสัมพันธ์
- ห้องสมุดโรงเรียนตากพิทยาคม จังหวัดตาก
- ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขา จังหวัดตาก
- ที่ทำการปกครองอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ขอตกลงเบื้องต้น

• ข้อมูลที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการบันทึกจากปากคำของผู้เล่า (informants) โดยตรง วิทยากรบางท่านเล่านิทานด้วยภาษาไทยกลาง บางท่านเล่าด้วยภาษาถิ่นภาคเหนือล้วน ๆ และบางท่านเล่าเป็นภาษาถิ่นปนไทยกลาง การถ่ายทอดจึงได้พยายามถ่ายทอดให้ใกล้เคียงและถือตามคำให้ข้อมูลของวิทยากร แต่ในขณะที่เดียวกันก็มุ่งจะให้เกื้อกูลต่อการสื่อความหมายเป็นสำคัญ ประกอบกับประสงค์จะช่วยให้คนทั้งหลายอ่านได้เข้าใจง่ายขึ้น จึงมิได้ใช้สัญลักษณ์ตามหลักวิชาสัตศาสตร์ ส่วนการแปลภาษาคำเมืองเป็นภาษาไทยกลางนั้น ได้กระทำ ๒ วิธีคือ ถ้าเป็นคำเมืองล้วน ๆ จะแปลทีละข้อความหรือประโยค (phrase by phrase , sentence by sentence) แต่ถ้าวิทยากรเล่าด้วยภาษาไทยกลางผสมคำเมือง จะใช้วิธีขีดเส้นใต้คำศัพท์ที่ต้องอธิบายความในวงเล็บท้ายศัพท์นั้นเลย เช่น "ไอ้จิ้งเมียงมันคำพญาไอ้จำปามีมันคำคู้" จะอธิบายความว่า "ไอ้จิ้งเมียงมันแก้ว (รังแก, เบียดเบียน) พญา (กษัตริย์) ไอ้จำปา (จำปา) มันคำ (รังแก, เบียดเบียน) คู้ (พระ)

ในการถ่ายทอดข้อมูลออกมาเป็นตัวอักษรตลอดจนการแปลความนั้น ได้บันทึกตามคำบอกเล่าโดยละเอียดทุกคำพูด มิได้มีการตัดต่อแต่อย่างใด และได้พยายามเรียบเรียงสำนวนภาษาใหม่ให้น้อยที่สุด วิทยปรารณาที่จะรักษาสำนวนโวหาร การใช้ถ้อยคำภาษา บรรยายากาศในการเล่านิทานและปริบทอื่น ๆ ให้คงสภาพที่เป็นจริงในขณะนั้นให้มากที่สุด หากขณะเดียวกันก็มุ่งจะให้เกื้อกูลต่อการสื่อความหมายเป็นสำคัญ โดยเฉพาะภาษามูเซอซึ่งมีโครงสร้างประโยคต่างจากภาษาไทย

๒ การแปลภาษามูเซอเป็นภาษาไทยใช้ผู้ชำนาญทางภาษา ๒ ประเภท ประเภทที่ ๑ คือ คนไทยที่มีความสามารถเข้าใจภาษามูเซอได้ และประเภทที่ ๒ คือ ชาวมูเซอที่สามารถใช้ภาษาไทยได้ดี ส่วนการแปลนั้นใช้วิธีบันทึกเทปแล้วแปลทีละประโยคหรือข้อความ ภายหลังการออกสัมภาษณ์จากนั้นจึงนำนิทานที่แปลแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางภาษาตรวจสอบอีกครั้ง และอีกวิธีหนึ่งคือ ให้วิทยากรซึ่งมีความสามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยได้ แต่เวลาเล่านิทานต้องเล่าเป็นภาษามูเซอ เล่าในวงสนทนาแล้วให้ล่ามแปลเป็นภาษาไทย

พื้นที่ที่วิทยากรเล่าจบ เพื่อให้วิทยากรได้มีโอกาสตรวจสอบ หรือเล่าเสริม ในส่วนที่ ตกหล่น หรือผิดพลาดได้

๓ แหล่งที่ใช้เก็บข้อมูลปฐมภูมิ จากักอยู่เฉพาะหมู่บ้าน ๓ แห่งและข้อมูลทุติยภูมิ ก็ได้จากสถานที่ตั้ง ๑๑ แห่งดังกล่าวแล้วเท่านั้น และนิทานที่รวบรวมได้จากหมู่บ้านปาก ห้วยแม่ทอและหมู่บ้านห้วยปลาหลดดังกล่าว อาจมีเนื้อเรื่องและรายละเอียดที่แตกต่างจาก นิทานมุเซอ หรือนิทานของคนเมืองเหนือในหมู่บ้านอื่น

๔ มุเซอที่ได้ทำการศึกษา เป็นมุเซอเฉล ในหมู่บ้านห้วยปลาหลดเหนือเท่านั้น

๕ ระยะเวลาที่ใช้เก็บข้อมูล คือปลายเดือนธันวาคม ๒๕๒๖ - มิถุนายน ๒๕๒๗ ข้อมูลที่มีอยู่ก่อนหน้านี้ หรือข้อมูลหลังจากระยะเวลาที่ผู้วิจัยเข้าทำการศึกษา อาจแตกต่าง จากข้อมูลในวิทยานิพนธ์เล่มนี้

๖ วิทยากรจำนวนหนึ่งซึ่งผู้ศึกษาอาศัย เป็นผู้ให้ข้อมูลนั้น ถือว่าเป็นตัวแทนของ ชาวบ้านในหมู่บ้านนั้น ๆ

๗ ภาษาที่ใช้เป็นข้อมูลในงานวิจัยนี้ เป็นภาษาพูดไม่ใช่ภาษาลายลักษณ์ หรือ ภาษาเขียน

๘ การเปรียบเทียบ จะเปรียบเทียบเฉพาะลักษณะที่ปรากฏตามข้อมูลที่นำมาใช้ใน งานวิจัยเท่านั้น

คำจำกัดความศัพท์เฉพาะ

โลกทัศน์ (Worldview) หมายถึงความเชื่ออันเป็นระบบ ที่คนะพื้นฐานซึ่ง เป็นตัวการกำหนดคอกุมการณั้ หลักการ และวิธีการดำเนินชีวิตค่านต่าง ๆ ของมนุษย์

ชาวไทยพื้นราบ หมายถึง กลุ่มชนชาวไทยที่ตั้งภูมิลำเนาอยู่บริเวณที่ราบลุ่ม แม่น้ำ ในหมู่บ้านปากห้วยแม่ทอ ต.แม่ทอ อ.เมือง จ.ตาก ใช้ภาษาถิ่นภาคเหนือ หรือ คำเมืองในการสื่อสาร

ชาวไทยภูเขาเผ่ามุเซอ (Bahi) หมายถึงชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งที่รวมตัวกัน เป็นเผ่า (tribe) มีภาษาพูด การแต่งกาย ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี เป็น เอกลักษณะเฉพาะตน พอใจกับการเร่ร่อนอิสระในท่ามกลางขุนเขาอันห่างไกลความเจริญ

ทั้งปวง แดบจังหวัดภาคเหนือของไทย ได้แก่ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง และตาก

นิทานพื้นบ้าน หมายถึง เรื่องเล่าสืบต่อกันมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ถ่ายทอดด้วยวิธีมุขปาฐะ

ธรรมชาติ หมายถึง สภาวะของสิ่งทั้งหลาย รวมทั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่มีสภาวะ เป็นรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งปรากฏอยู่รอบ ๆ ตัวมนุษย์ และแทรกอยู่ในความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ทั้ง ใกล้และไกล ทั้งที่รู้ เห็นและทั้งที่ไม่รู้ เป็น สภาวะธรรมชาติเหล่านี้ มีจำนวนและขอบเขตทั้งที่อยู่ในวิสัยและนอกวิสัยที่มนุษย์สามารถเข้าถึงได้ของโคทัตถึง (สิทธิบุตรอินทร์ ๒๕๒๓ : ๔๗)

สิ่งเหนือธรรมชาติ หมายถึง สภาวะ (being) ที่อยู่นอกเหนือความเข้าใจของมนุษย์ ลึกลับซับซ้อนยิ่งไปกว่าเหตุการณ์ของธรรมชาติ และมนุษย์เชื่อว่าสามารถบันดาลให้เกิดปรากฏการณ์ขึ้นได้ทั้งในทางบวกและทางลบ

วิธีการดำเนินการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล

๑ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้ง เอกสารที่ให้ความรู้พื้นฐาน ในการกำหนดหัวข้อวิทยานิพนธ์ แหล่งข้อมูล ตลอดจนกลุ่มประชากรที่จะใช้ในการวิจัย และเอกสารที่ใช้ เป็นหลักในการวิจัยโดยตรง

๒ ศึกษาค้นคว้าบุคคลากรฝ่ายต่าง ๆ เพื่อสอบถามข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ช่วยอำนวยความสะดวกในการเดินทางไปเก็บข้อมูล

๓ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ใช้เครื่องมือบันทึกเสียง (เทป ซี ๖๐ และ ซี ๙๐) จำนวน ๒๑ ม้วน กล้องถ่ายรูปสำหรับบันทึกภาพสำคัญ เช่น สถานที่สำคัญในหมู่บ้าน ภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนวิทยากร

๔ การเลือกวิทยากร (informants)

วิทยากรกลุ่มที่ ๑ คือ ผู้เฒ่าในหมู่บ้านปากห้วยแม่ท้อ เลือกจากผู้มีภูมิลำเนา อยู่ในหมู่บ้านปากห้วยแม่ท้อมาตั้งแต่กำเนิด ทั้ง ๒ หมู่บ้าน โดยไม่จำกัดเพศ วิทยากรอายุ ตั้งแต่ ๖๔ ปีขึ้นไป จนถึง ๘๕ ปี จำนวน ๖ คน

วิทยากรกลุ่มที่ ๒ คือ ผู้เล่านิทานพื้นบ้านห้วยปลาหลด ได้เลือกจากบุคคล ๒ ประเภทด้วยกัน ประเภทแรกเลือกจากผู้ที่มิถุนีลำนําอยู่ในหมู่บ้านห้วยปลาหลด และมีความสามารถในการเล่านิทานทั้งชายและหญิง จำนวน ๖ คน วิทยากรมีอายุตั้งแต่ ๑๕ - ๓๐ ปีโดยประมาณ ทุกคนถือกำเนิดในประเทศไทย วิทยากรประเภทที่ ๒ เลือกจากบุคคลภายนอก คือ ชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอจากบ้านส้มป่อย ๑ คน ชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอจากนิคมชาวเขา ๑ คน และอดีตพนักงานอนามัย ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รุ่นบุกเบิกของศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดตาก อีก ๑ คน รวมจำนวน ๓ คน วิทยากรประเภทที่ ๒ นี้ เป็นผู้มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอที่บ้านห้วยปลาหลด มีความสามารถในการฟัง พูดภาษาไทยและภาษามูเซอเป็นอย่างดี อายุ ๓๐ - ๖๔ ปีโดยประมาณ

๕ วิธีรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลทุกวิทยากรจากหนังสือหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องจากหอสมุดต่าง ๆ และใช้วิธีสัมภาษณ์วิทยากรในรายละเอียดที่เกี่ยวกับข้อมูลปฐมภูมิ แล้วบันทึกไว้ด้วยเครื่องบันทึกเสียง รวมทั้งการจดบันทึกทันทีซึ่งกระทำเป็นส่วนน้อย สถานที่ที่ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นบ้านของวิทยากร และบ้านของผู้นำทางศาสนา ตลอดจนบ้านของผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านทั้งสอง แล้วถอดข้อความจากแถบบันทึกเสียงเป็นตัวอักษร นอกจากนี้ได้บันทึกภาพเหตุการณ์ในหมู่บ้าน สถานที่ต่าง ๆ ภาพเหตุการณ์ขณะเล่านิทาน และวิทยากรไว้ เป็นข้อมูลประกอบด้วย

การจัดกระทำกับข้อมูล

๑ ถอดข้อความจากแถบบันทึกเสียง เป็นอักษรภาษาไทยโดยละเอียดทุกคำพูด ทั้งนี้ได้พยายามรักษาความเพี้ยน แปร่ง ของสำเนียงภาษา ส่วนนวนโวหาร การใช้ถ้อยคำภาษา ลีลาในการเล่า ความคิดเห็นของผู้เล่า ตลอดจนบริบทต่าง ๆ ขณะเล่านิทาน โดยไม่มีการแก้ไข คัดแปลง คัดเติมแต่อย่างใด ทั้งนี้เพื่อรักษาความถูกต้องตามหลักการของวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่น

๒ จัดแบ่งนิทานพื้นบ้าน ที่รวบรวมได้ตามรูปแบบ (form) ของเรื่อง

๓ อธิบายความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับท้องถิ่น และความเป็นมาของประชากร

๔ อธิบายเปรียบเทียบโลกทัศน์ของชนทั้ง ๒ กลุ่ม จากนิทานพื้นบ้าน โดยมุ่ง
 เอาการุษย์เป็นจุดศูนย์กลาง เปรียบเทียบโลกทัศน์ในแง่มุมต่าง ๆ คือ

๔.๑ โลกทัศน์ในแง่ที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ (Man and Man)

๔.๒ โลกทัศน์ในแง่ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ (Man and Nature)

๔.๓ โลกทัศน์ในแง่ที่มนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ (Man and the
 Supernatural)

หลักเกณฑ์ในการเลือกหมู่บ้าน

๑ สังคมเกษตร คือประชากรมีการทำไร่นาเป็นอาชีพหลัก สำหรับหมู่บ้าน
 ปากห้วยแม่ท้อ มีอาชีพรับราชการบ้างแต่ส่วนใหญ่จะเป็นวัยหนุ่มสาว ประชาชนในหมู่บ้าน
 ทุกคนเป็นพุทธศาสนิกแต่ยังมีความเชื่อถือ เรื่องคุณไสย พอสสมควร ส่วนหมู่บ้านห้วยปลา
 หลกนั้น ประชาชนนับถือภูตผี

๒ ขนาด หมู่บ้านปากห้วยแม่ท้อ เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก จึงได้เลือกทำการวิจัย
 ทั้ง ๒ หมู่บ้าน ซึ่งมีจำนวน ๒๓๑ หลังคาเรือน ประชากร ๘๗๕ คน พอที่จะสำรวจและ
 สรุปลงความได้ทั่วถึง และรักภูมิ ส่วนหมู่บ้านห้วยปลาหลก (บ้านเหนือ) นั้นมีขนาดกระทัดรัด
 คีมาก ก็มีจำนวน ๒๕ หลังคาเรือน และมีประชากรซึ่งสำรวจถึงวันที่ ๒๐ พฤษภาคม
 ๒๕๒๗ จำนวน ๑๓๐ คน

๓ ความสะดวกในการติดต่อ ทั้งสองหมู่บ้านมีทางรถยนต์เข้าถึง การคมนาคม
 สะดวกมากสำหรับหมู่บ้านปากห้วยแม่ท้อ ส่วนหมู่บ้านห้วยปลาหลกนั้นค่อนข้างลำบากในฤดู
 ฝนค้ำยถนนลูกรังที่ตัดเลียบไปตามเนินเขานั้นอาจฉีก หรือค้ำยพังทะลายลงมา แครถ ๒ ล้อ
 ก็สามารรถเข้าถึงตัวหมู่บ้านได้ ส่วนตัวของผู้วิจัยนั้น ได้รับความสะดวกค้ำมากเพราะมีผู้ช่วย
 ชาวภูเขอเป็นนักเรียนจากโรงเรียนศึกษางศเคราะห์ตาก จำนวน ๔ คน เป็นผู้ให้
 ความอนุเคราะห์อย่างค้ำยิ่งโดยเฉพาะ จะซี ได้มีส่วนช่วยให้การเก็บข้อมูลสนามของ
 ผู้วิจัยเป็นไปค้ำราบรื่นมากขึ้น ค้ำยจะจับค้ำของจะซีมีตำแหน่ง เป็นผู้นำทางศาสนา
 (แกหตุ , เกหตุ) และพิธีกรรมค้ำง ๆ ของหมู่บ้าน ผู้วิจัยจึงได้รับการต้อนรับอย่างสนิท

สนมและ เป็นกันเองจากประชาคมในหมู่บ้าน

ส่วนหมู่บ้านปากห้วยแม่ทอนนั้น ได้อาศัยมารดาและกัลยาณมิตร เป็นผู้ช่วยเหลือ การเก็บข้อมูล จึงกระทำไ้ราบรื่นพอสมควรภายใต้บรรยากาศที่เป็นกันเอง

๔ ความสมบูรณ์แบบ

หมู่บ้านปากห้วยแม่ทอนนั้นมีวัดในพุทธศาสนาและโรงเรียนระดับประถมศึกษา ประจำหมู่บ้านอีกทั้งยังเป็นสถานที่ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นที่ตั้งเมืองตากเก่า ก่อนย้ายมาอยู่ ณ ตำบลเมืองตาก ในปัจจุบันประชาคมใช้ภาษาคำเมืองในชีวิตประจำวัน หมู่บ้านปากห้วยแม่ทอนจึงเป็นหมู่บ้านที่ผู้อ่านจะสามารถอนุมานได้ถึงลักษณะหมู่บ้านส่วนใหญ่ในจังหวัดตาก ซึ่งประชาคมส่วนใหญ่ใช้ภาษาคำเมืองและมีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือ

เหตุผลประการหนึ่งที่ผู้วิจัยไม่เลือกหมู่บ้านคนไทยที่ใช้ภาษาไทยกลาง คนไทยเชื้อสายมอญ หรือคนไทยเชื้อสายจีนนั้น เนื่องจากชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอจะอาศัยอยู่ตามภูเขาสูงแถบภาคเหนือเท่านั้น ดังนั้นมูเซอจึงใช้ภาษาไทยภาคเหนือ (คำเมือง) ได้ แม้จะไม่ถูกต้องนักซึ่งจะช่วยให้การวิเคราะห์หาอิทธิพล หรือความคล้ายคลึงกันระหว่างชน ๒ กลุ่มนี้ กระทำได้ดียิ่งขึ้น

สำหรับหมู่บ้านห้วยปลาหลดนั้น แยกออกเป็นบ้านเหนือและบ้านใต้ โดยมีบ้านพักและที่ทำการของหน่วยพัฒนาและส่งเสริมชาวเขาจังหวัดตาก อยู่กึ่งกลาง มีโรงเรียนแก่ขณะที่ผู้วิจัยเข้าทำการเก็บข้อมูลนั้น ปรากฏว่าไม่มีครูสอน หลังจากที่ได้ทำการสำรวจหมู่บ้านชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอในละแวกเดียวกัน คือมูเซอบ้านอุมยอม มูเซอบ้านส้มป่อย มูเซอบ้านใหม่ มูเซอบ้านห้วยปลาหลดใต้ และมูเซอบ้านห้วยปลาหลดเหนือ แล้วผู้วิจัยได้ตัดสินใจเลือกศึกษาหมู่บ้านห้วยปลาหลดเหนือทั้ง ๆ ที่ เป็นหมู่บ้านที่ต้องเดินทางเข้าไปลึกที่สุดในจำนวนหมู่บ้านมูเซอทั้งหมด ก็เนื่องด้วยเหตุผลที่หมู่บ้านนี้ ยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ น้อยที่สุด คงสังเกตได้จากที่หมู่บ้านอื่น ๆ มีการใช้ท่อประปาค่อนำเข้ามากลางหมู่บ้าน หรือบนนอกชานบ้าน มีการจัดทำธนาคารข้าว มีจักรยานสองล้อ

และจักรยานยนต์ แต่หมู่บ้านห้วยปลาหลดเหนือไม่ยอมรับสิ่งเหล่านี้ เหตุผลอีกประการหนึ่งคือพบวิทยากรที่มีความสามารถจดจำนิทานและพิธีกรรมทางศาสนาได้เป็นอย่างดี ที่หมู่บ้านแห่งนี้เพียงแห่งเดียว

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบัน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้าน ได้ทวีจำนวนมากขึ้น ถ้วยเป็นศาสตร์ที่กำลังได้รับความสนใจจากนักวิชาการ นักศึกษา ตลอดจนชาวต่างประเทศอย่างกว้างขวาง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น ๒ ตอนคือ

ตอนที่ ๑ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์โลกทัศน์จากคติชาวบ้านสาขาค่าง ๆ

ตอนที่ ๒ ความรู้เกี่ยวกับชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์โลกทัศน์จากวรรณกรรม

เอกสารและโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยที่ได้เสนอการวิเคราะห์โลกทัศน์ จากวรรณกรรมมุขปาฐะประเภทต่าง ๆ เช่น นิทานพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก ประเพณีความเชื่อ ตลอดจนวรรณกรรมลายลักษณ์นั้น มีอยู่หลายเล่มด้วยกัน งานวิจัยที่ได้นำมาศึกษาเพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ได้แก่

โลกทัศน์ชาวไทยลานนา (The Worldview of Thai Lanna People)

รายงานผลการวิจัยของ สิทธิ บุตรอินทร์ หัวหน้าโครงการโลกทัศน์ไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(The Worldview of Thai People) ซึ่งเสนอต่อ Southeast Asian Studies Program ของ ISEAS ที่ประเทศสิงคโปร์ งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาปรัชญาหรือโลกทัศน์ในการดำเนินชีวิตแบบชาวไทยลานนา โดยกำหนดเอาเรื่องของมนุษย์เป็นศูนย์กลางในการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ และมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยอาศัยข้อมูล เอกสาร โบราณ สมุดข่อย และสมุดคำ มาใช้ในการวิเคราะห์โดยใช้ปัญหาทางปรัชญา เช่น อภิปรัชญา ญาณวิทยา ฯลฯ ช่วยในการวิเคราะห์ (๑๙๙๘ : ๙๘ น.)

โลกทัศน์ของชาวไทยภาคใต้จากบทเพลงกล่อมเด็ก งานวิจัยของจำเริญ แสงคางเข (๒๕๒๓ : ๑๓๔ น.) ซึ่งจำกัดอยู่ในกลุ่มชาวไทยภาคใต้ที่เป็นพุทธศาสนิก ได้ทำการศึกษาสภาพทั่วไปของสังคมที่ปรากฏในเนื้อเรื่องเพลงกล่อมเด็ก และนำสภาพสังคมทั่วไปที่ปรากฏอยู่นั้นมาเป็นพื้นฐานในการพิจารณาหาโลกทัศน์ในแง่มุมต่าง ๆ ตามประเด็นที่ได้แจ้งคิดมาจาก การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำหนังสือโลกทรรศน์ชาวไทยภาคใต้ ของศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ (๒๕๒๑ : ๑๔๘ น.)

การประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ มุ่งที่จะแสวงหาคำตอบต่อคำถามที่ว่าโลกทรรศน์คืออะไร จะค้นหาโลกทรรศน์ได้จากไหน อะไรคือที่มาของโลกทรรศน์ชาวไทยภาคใต้ โลกทรรศน์เหล่านั้นปรากฏออกมาในรูปแบบใดบ้าง และโลกทรรศน์ที่แท้จริงของชาวไทยภาคใต้คืออะไร โดยได้กำหนดหัวข้อสังเขปโครงการเป็นประเด็นหลัก ๓ ประเด็นคือ โลกทรรศน์ระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ ซึ่งกำหนดแนวพิจารณาในแนวกิ่ง โดยยึดเอกัตบุคคลเป็นศูนย์กลางในการพิจารณา และพิจารณาในแนวนอนโดยถือเอาอาชีพเป็นจุดเริ่มต้น ประเด็นที่ ๒ คือ โลกทรรศน์ของมนุษย์ต่อธรรมชาติได้แบ่งออกเป็น ธรรมชาติที่ไร้จิตใจ และธรรมชาติที่มีชีวิต ประเด็นสุดท้ายคือโลกทรรศน์ของมนุษย์ต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งได้แจกแจงแนวการศึกษาออกเป็นโลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อคติเกี่ยวกับดวงวิญญาณและภูตผีปีศาจ ต่อดคติทางศาสนาและต่อคติเกี่ยวกับเรื่องคุณไสย

จารุณี กองพลพรหม ได้ทำการศึกษาวิจัย โลกทรรศน์ : วรรณกรรมพื้นบ้านหมู่บ้านขามธาตุ ขอนแก่น เพื่อศึกษาแนวความคิดของบุคคลในถิ่น ความเชื่อ

009143

จารีตประเพณี และคตินิยม จากแนวเหตุผลที่ว่า การศึกษาเรื่องชาติวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น มิเพียงแต่จะสามารถศึกษาได้จาก เรื่องทางประวัติศาสตร์ และทางมานุษยวิทยา วรรณกรรม พื้นบ้านยังเป็นการศึกษาอีกแง่มุมหนึ่งที่จะช่วยให้เราสามารถเก็บข้อมูลความรู้เหล่านั้น ได้ ครบถ้วนละเอียดละออมากขึ้น

ในการศึกษานั้นผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโลกทรรศน์ตามแนวทางของนักมานุษยวิทยา คือแบ่งออกเป็น ๓ ประเภทอย่างกว้าง ๆ คือ

- ๑ โลกทรรศน์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์
- ๒ โลกทรรศน์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ
- ๓ โลกทรรศน์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ (๒๕๒๓ : ๘๐๔ น.)

โลกทัศน์ของคนไทยวิเคราะห์จากวรรณคดีคำสอนสมัยสุโขทัย ผลการวิจัยของ ปัญญา บริสุทธิ์ อันเป็นอีกแนวทางหนึ่งของการศึกษาความจริงทางประวัติศาสตร์ของไทย สมัยสุโขทัย ในด้านความรู้ลึกลับนึกคิดของคนไทยในยุคนี้ทั้งในด้านที่เกี่ยวกับตนเองและสังคม โลกทัศน์ต่าง ๆ ดังกล่าวได้แก่ โลกทัศน์เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาและจริยธรรม การปกครองและการเศรษฐกิจ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาและศิลปกรรม ตลอดจน ความสำนึกทางสังคม

ในงานวิจัยนี้ ได้มีการจัดทำภาคผนวกท้ายเล่มเพื่ออธิบายที่มาของเอกสารหลัก สมัยสุโขทัย และได้นำภาพพระพุทธรูป ภาพโบราณสถานที่สำคัญในสมัยสุโขทัย มาแสดง ประกอบ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในงานวิจัยให้มากขึ้นอีกด้วย (๒๕๒๓ : ๑๓๗ น.)

เอกสารเล่มสุดท้ายที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการค้นคว้าอ้างอิงเกี่ยวกับการ วิเคราะห์วรรณกรรมคือ วรรณกรรมท้องถิ่น ของ ชวชัย ปุณโณทก (๒๕๒๕ : ๘๐๑ น.)

หนังสือเล่มนี้ถูกเรียบเรียงขึ้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อใช้เป็นเอกสารหรือตำรา ประกอบการศึกษาวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นในระดับปริญญาบัณฑิต สาขาศิลปศาสตร์ และต้องการที่จะขยายขอบเขตการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นให้กว้างขวางออกไป โคนส่งเสริมให้มีการศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมของแต่ละท้องถิ่น เช่น ท้องถิ่นภาคเหนือ อีสาน และใต้ เป็นต้น ในตอนหนึ่งของการปริทรรศน์วรรณกรรมอีสาน ประเภทวรรณกรรมนิทาน

ผู้เรียบเรียงได้ทำการวิเคราะห์โลกทัศน์จากวรรณกรรมอีสาน โดยเปรียบเทียบควบคู่ไปกับ
วรรณกรรมภาคกลาง ทั้งนี้มุ่งวิเคราะห์ประเด็นที่ต้งขึ้นคือ โลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ
โลกทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ โลกทัศน์เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง
และโลกทัศน์เกี่ยวกับโลกและจักรวาล

ความรู้เกี่ยวกับชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอ

ในส่วนที่เกี่ยวกับชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอ การรวบรวมประวัติความเป็นมา การ
อพยพ การแบ่งกลุ่มตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ได้มีผู้จัดทำมาโดยลำดับ เริ่มตั้งแต่
กอร์ดอน ยัง (Oliver Gordon Young ๑๙๓๔ : ๕-๒๔) นักค้นคว้า
ผู้มีประสบการณ์อันยาวนานทางกลางการถือกำเนิดและใช้ชีวิตคลุกคลีอยู่ในหมู่ชาวไทยภูเขา
เผ่าต่าง ๆ แถบภาคเหนือของประเทศไทย เขาได้ทำการศึกษาวินิจฉัยประชากรของชาวไทยภูเขา
เหล่านี้ อันได้แก่ อีกอ ลีซอ ม้ง (เผ่า) เย้า ละว้า ขมุ กระเหรี่ยง ทองสุ
มีทองเหลือง และมูเซอ

สำหรับมูเซอนั้น ยัง ได้กล่าวถึงโดยแยกออกเป็น ๔ ประเภทใหญ่ ๆ คือ
มูเซอคำ มูเซอแดง มูเซอผี และมูเซอเขมเล ในแต่ละประเภทก็ได้ให้รายละเอียด
เกี่ยวกับการสืบเชื้อสายเผ่าพันธุ์ สภาพที่ตั้งบ้านเรือน ประชากร การแต่งกาย เศรษฐกิจ
การปกครอง ขนบประเพณี ตลอดจนความสัมพันธ์กับชาวไทยพื้นราบไว้อย่างละเอียดพอสมควร
ทั้งนี้ได้มีการนำภาพถ่ายทั้งภาพขาวดำและที่มีสีสันสวยงาม แผนที่ ตลอดจนแผนภูมิแสดงรายละเอียดต่าง ๆ มาประกอบการบรรยาย นับว่าช่วยให้หนังสือเล่มนี้มีคุณค่ามากขึ้น และยังมี
มีส่วนเสริมสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้อ่านได้มากขึ้นอีกด้วย

สำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด ได้จัดพิมพ์หนังสือ ชาวเขาเผ่า
มูเซอ ซึ่งค้นคว้าและเรียบเรียงโดยข้าราชการที่ศึกษาในโรงเรียนสงครามจิตวิทยาวันที่
๑๘ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจข้อมูลขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวกับชาวเขา โดยเน้นเป็นพิเศษ
ถึงปัญหาความล่อแหลมต่าง ๆ และนโยบายของรัฐบาลต่อชาวเขา และได้กล่าวถึงเรื่อง

สำคัญ ๆ เกี่ยวกับชาวเขาในประเทศไทย เช่น ประวัติความเป็นมา เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และข้อห้าม ประชากร ดินที่อยู่ ระบบการปกครองหมู่บ้าน และโครงสร้างทางสังคมของชาวเขา (๒๕๑๘ : ๒๗ น.)

สนธิ วงศ์ประเสริฐ นักวิจัยประจำเผ่ามูเซอ ได้รับมอบหมายจากศูนย์วิจัยชาวเขา จ.เชียงใหม่ ให้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความรู้เบื้องต้นและข้อกำหนดพฤติกรรมทางสังคมของชาวเขาเผ่ามูเซอ โดยทำการศึกษามูเซอทั้งคอกไปนี้คือ บ้านแม่ปุ่น อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย บ้านแม่สะลม อ.พร้าว บ้านห้วยผักไม้ อ.ฝาง บ้านผาใต้ และบ้านโละป่าไคร้ อ.แม่สาย จ.เชียงใหม่ และบ้านมูเซอคำ จ.ตาก การวิจัยส่วนใหญ่เน้นหนักในกลุ่มมูเซอแดง หรือลาหู่ (Lahu Nyi) โดยไต่ถ่าวถึงค่านิยมทางสังคม การปกครอง การศาสนา การเกษตร การอนามัย การแต่งกาย ตลอดจนกิจกรรมทางศาสนา ในตอนหนึ่งไต่ถ่าวถึงประวัติของมูเซอคำเฉลว่า ไต่ถ่าวตามมูเซอแดงเข้ามา โดยครั้งแรกตั้งหมู่บ้านอยู่ที่ อ.ฝาง จ.เชียงใหม่ และเคลื่อนย้ายลงมายัง อ.เมือง จ.เชียงราย อ.พร้าว อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง ลงไปจนถึง อ.เมืองตาก อ.อุ้มผาง อ.แม่สอด และอ.ท่าสองยาง จ.ตาก กลุ่มนี้มีประชากรประมาณ ๘,๐๐๐ คน (๒๕๑๘ : ๔๐ น.)

ศุภชัย สติรศิลป์ นักวิจัยชาวเขาเผ่ามูเซอแห่งศูนย์วิจัยชาวเขาเชียงใหม่ คนปัจจุบัน ไต่ถ่าวถึงประวัติของการอพยพ การแบ่งกลุ่ม ตลอดจนวัฒนธรรมการแต่งกาย และภาษาของชนเผ่ามูเซอ หรือลาหู่ (Lahu) ในประเทศไทย ไว้ในวารสาร ศูนย์วิจัยชาวเขาปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ ประจำเดือนมกราคม - มีนาคม ๒๕๒๖

บทความในวารสารดังกล่าวไต่ถ่าวถึงมูเซอที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยว่ามีอยู่ ๗ กลุ่มย่อยด้วยกันคือ มูเซอคำ มูเซอเฉล มูเซอฉีมาหลา มูเซอฉี มูเซอฉีมาเกี้ยว มูเซออุเลา และมูเซอลำบ้า อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงราย เชียงใหม่ กำแพงเพชร และตาก ส่วนการแต่งกายนั้นมูเซอมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองโดยเฉพาะ (๒๕๒๖ : ๑๓ - ๒๒)